

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/2005 vp

Valtioneuvoston selvitys ehdotuksesta neuvoston direktiiviksi radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonnasta ja tarkkailusta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 4 päivänä helmikuuta 2005 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen ehdotuksesta neuvoston direktiiviksi radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonnasta ja tarkkailusta (E 1/2005 vp) talousvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Kim Fyhr, kauppa- ja teollisuusministeriö
- johtaja Arja Tanninen, Säteilyturvakeskus STUK.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Direktiiviehdotuksessa määritellään sekä jäsenvaltioiden välillä että yhteisön ulkopuolisiin maihin ja näistä maista yhteisön alueelle tehtävien radioaktiivisten jätteiden ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonnan sisältö, menetelyt ja vastuunjako.

Komission ehdotuksella on tarkoitus korvata voimassaoleva, 3.2.1992 annettu, neuvoston direktiivi 92/3/Euratom Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden välillä sekä yhteisöön ja yhteisöstä pois tapahtuvien radioaktiivisen jätteen siirtojen valvonnasta ja tarkkailusta (jäljempänä "direktiivi 92/3"). Direktiiviehdotuksessa on kyseessä pitkälti direktiivin 92/3 virtaviivaistaminen, vaikka komissio muodollisesti ehdottaakin uutta direktiiviä. Direktiiviehdotuksella komissio pyrkii vastaamaan niihin muutostarpeisiin, jot-

ka ovat kohdistuneet direktiiviin 92/3 yhteisölainsäädännöllisten ja kansainvälisoikeudellisten puitteiden muututtua radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtoja sivuavilla osa-alueilla.

Mukauttamisen lisäksi direktiiviehdotus toisi suhteessa direktiiviin 92/3 kaksi suurempaa periaatteellista muutosta: Direktiiviehdotuksen soveltamisalaan kuuluu myös jälleenkäsittelyyn menevä käytetty ydinpolttoaine. Lisäksi direktiiviehdotuksen tullessa voimaan sovellettaisiin kaikkien jäsenvaltioiden osalta ns. automaattista hyväksymismenettelyä, joka liittyy radioaktiivisen jätteen ja käytetyn polttoaineen tuontia koskevaan hallinnolliseen prosessiin.

Radioaktiivisten jätteiden siirrot Suomen rajojen yli ovat olleet harvinaisia. Suomessa on ollut vain kaksi direktiivin 92/3 soveltamisalaan kuuluvaa kuljetusta. Ensimmäinen siirto koski

radioaktiivisten tutkimusjätteiden palautusta Ruotsiin 1990-luvulla ja toinen siirto koski käytetystä ydinpolttoaineesta peräisin olleiden metallinäytteiden vientiä Ruotsiin vuonna 2003.

Valtioneuvoston kanta

Ottaen huomioon tarpeen yhdenmukaistaa direktiivin 92/3 perustama valvontajärjestelmä viime vuosien aikana hyväksytyn yhteisöainsäädännön ja keskeisten kansainvälisten sopimusten kanssa suhtautuu valtioneuvosto periaatteessa myönteisesti komission ehdotukseen ja kannattaa näin ollen uuden direktiivin säätämistä radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonnasta. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan on kuitenkin perusteltua pyrkiä muuttamaan direktiiviehdotusta seuraavilta osin:

a) Suomen ydinenergialaki kieltää muualla kuin Suomessa syntyneiden ydinjätteiden käsittelyn, varastoinnin ja loppusijoituksen Suomessa. Direktiiviehdotuksen ei voida katsoa veloitettavan Suomea muuttamaan ydinenergialakia tältä osin. Tästä huolimatta valtioneuvosto katsoo, että sen varmistamiseksi, että jatkossa ulkomaista radioaktiivista jätettä ja käytettyä polttoainetta ei siirretä Suomeen, tulisi direktiiviin sisällyttää radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitusta kos-

keva erityismenettely. Näin ollen direktiiviehdotusta tulisi pyrkiä muuttamaan neuvotteluissa siten, että direktiiviin sisällytettäisiin määräys, jonka mukaan sovittavasta hyväksymismenettelystä poiketen kullakin maalla on itsenäisesti oikeus päättää radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitukseen ja/tai pitkäaikaiseen varastointiin liittyvistä siirroista. Mikäli direktiiviehdotusta ei näin pystytä neuvotteluissa muuttamaan, pyrkii Suomi toissijaisesti rajaamaan ehdotuksen soveltamisalan käytetyn ydinpolttoaineen osalta sellaiseksi kuin se on direktiivissä 92/3.

b) Valtioneuvoston näkemyksen mukaan ns. automaattinen hyväksymismenettely ei — toisin kuin komissio perustelee — lisää radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen menettelytapoihin liittyvää varmuutta. Valtioneuvosto toteaa, että automaattisen hyväksymismenettelyn hyväksymiseksi tulisi olla ehdoton varmuus siitä, että kansallinen valvontaviranomainen pystyy kaikissa tilanteissa antamaan vastauksen direktiivin määräysten edellyttämän lyhyehkön määräajan kuluessa. Valtioneuvosto katsoo, että direktiiviin tulisi pyrkiä neuvotteluissa lisäämään automaattisen hyväksymismenettelyn kieltämisen salliva mekanismi, joka on jo olemassa direktiivissä 92/3.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Komission tavoitteena on yksinkertaistaa nykyistä sääntelyä ja huomioida direktiivissä samalla sekä yhteisöainsäädännössä että kansainvälisissä sitoumuksissa tapahtuneet muutokset. Valiokunta katsoo valtioneuvoston tapaan, että ehdotus on peruslähdekohdiltaan kannatettava.

Direktiiviehdotuksen merkittävimmät muutosesitykset koskevat jälleenkäsittelyyn menevän käytetyn ydinpolttoaineen sisällyttämistä direktiivin soveltamisalaan ja automaattisen hyväksymismenettelyn muuttamista pakolliseksi jäsenmaiden konsultointimenettelyksi.

Valiokunta pitää sinänsä hyvänä, että kaikki käytetyn ydinpolttoaineen kuljetukset tulevat kuulumaan yhtenäisen lupamenettelyn piiriin. Olennaista on, että jäsenvaltiolla on aina oikeus viimekädessä päättää alueelleen tulevasta tai alueensa kautta kulkevista kuljetuksista.

Valiokunta katsoo, että komission esitys automaattisen hyväksymismenettelyn säätämisestä pakolliseksi ei riittävällä tavalla painota edellä mainittua jäsenmaiden omaa päätösvaltaa eikä se myöskään ole omiaan lisäämään ydinturvallisuutta. Valiokunta yhtyykin tältä osin valtioneuvoston kantaan, jonka mukaisesti jäsenmaal-

la tulee nykyiseen tapaan olla mahdollisuus kiel-
täytyä automaattisen hyväksymismenettelyn so-
veltamisesta.

Lausunto

Lausuntonaan talousvaliokunta ilmoittaa,

*että valiokunta yhtyy edellä olevin pai-
notuksin asiassa valtioneuvoston kan-
taan.*

Helsingissä 10 päivänä maaliskuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jouko Skinnari /sd
vpj. Jari Leppä /kesk
jäs. Sari Essayah /kd
Esko Kiviranta /kesk
Miapetra Kumpula /sd
Jere Lahti /kok
Klaus Pentti /kesk
Antti Rantakangas /kesk

Martin Saarikangas /kok
Sari Sarkomaa /kok
Juhani Sjöblom /kok
Oras Tynkkynen /vihr
vjäs. Mikko Elo /sd
Roger Jansson /r
Iivo Polvi /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Kulovesi.